

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus II. De obligatione juramenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

c. Ego. 4. b. t. quod 7. capitula continet; nimirum, primò jurare debet Episcopus, quòd fidelis erit S. Petro, & Romano Pontifici, ejusque Successoribus canonicè electis; Secundò, quòd neque consilio, neque facto juvabit, ut occidatur Papa, vel membro mutiletur, vel capiatur; tertio, quòd consilium Papæ, ipsi quovis modo manifestum, ad damnum Papæ nulli revelabit. Quarto, quòd Papatum Ecclesiæ Romanæ, & Regulas SS. PP. (id est Canones SS. Patrum per Sedem Apostolicam approbatus (Hostiens. *hic V. regulas*) defendere velit contra omnes homines, & retinere, salvo Ordine suo (id est, quatenus spectatâ ordinis sui dignitate, ac statu, honestè, ac decenter potest.) Quinto, quòd vocatus ad Synodum [Provincialem, quam indicit Archiepiscopus, vel ad Concilium generale, quod indicit Papa [Hostiens. *hic V. Synodum*] venire velit, nisi canonicum impedimentum obstiterit. Sexto, quòd Legatum Sedis Apostolicæ, si certum esse cognoverit (ex literis suæ legationis) honorificè tractare, & in necessitatibus ejus adjuvare velit. Septimò denique, quòd Limina Apostolorum, singulis annis, per se, vel per certum nuntium, visitare velit, nisi hujus obligationis remissionem à Papa impetrarit.

2012. Sed adverte 1. hoc juramentum fieri Papæ, in quantum est in eo suprema jurisdictio Ecclesiastica; non autem, in quantum consideratur ut dominus bonorum temporalium; nam hoc juramentum præstatur à jurantibus, *in quantum Ecclesiasticis*; forma verò juramenti fidelitatis, quod Vassallus præstat Domino feudi, habetur in 22. q. 5. c. de forma. 18. Advert. 2. juramentum de visitandis liminibus Apostolorum, intelligi solum de Episcopis Romæ vicinis; non remotis, *c. Juxta, dist. 93. junct. gloss. V. de longinquo.*

2013. Not. 2. juramentum fidelitatis, & obedientiæ, per Episcopum, non esse exigendum à suis Clericis, nisi quibus commissa est dispensatio, & administratio rerum Ecclesiasticarum; *c. Nulli. Tom. II.*

lus. 5. b. t. c. Legebatur 3. de majorit. & obed. nisi forte simplex Clericus suspectus esset de rebellione; vel inobedientia per *dict. c. 3. junct. gloss. V. Injuria*; forma verò juramenti, quod in sua coronatione Imperator præstat Ecclesiæ Romanæ, ac Summo Pontifici, refertur in Clement. *unicab. t.*

Not. 3. juramentum *in litem*, à quibusdam triplex assignari; primum dicitur veritatis, seu *veræ estimationis*, quod defertur ad cognoscendam quantitatem, seu valorem rei per alterius vim, vel dolum amissæ, *L. in actionibus, 5. §. sed & in his, ff. de in litem jurando*; alterum dicitur affectionis; si enim res alicujus dolo, vel culpâ alterius amissa, vel destructa sit, quæ ipsi valde chara erat, ob singularem utilitatem, v. g. Codex, in quo notata sua quis conscripserat: tunc permittitur ipsi ejus pretium, secundum privatam affectionem, & utilitatem æstimare, præcedente tamen Judicis taxatione, ne in immensum ob affectionem juretur, *L. videamus 4. §. deferre, ff. de in litem jurand.* tertium est *super interesse*, & *extra rem*; si quis enim pecuniam v. g. deposuit apud alterum, isque propterea, quòd suo tempore non fuerit restituta, per accidens damnum passus est; quia pretium frumenti, vel vini interim crevit, talis potest hoc damnum suum, juramento interposito, æstimare, *L. Nimis, 3. ff. de in litem jurando.*

ARTICULUS II.

De obligatione juramenti.

CUM hæc diversa sint, *jurare illicitè*, ac *jurare illicitum*; frequentèrque accidat jurari temerè, vel compulsum metu, &c. præsentis loco exponenda venit obligatio juramenti; qua in re certum est, juramentum promissorium de facienda re illicita, quæ scilicet citra peccatum præstari non potest, non obligare; ne scilicet juramentum sit vinculum iniquitatis, ut dicitur *c. 18. h. t.* quia

U u u 2

ta

tamen de nonnullis juramentis, in certis casibus, vel particularibus materiis, quandoque dubitari solet de ipsorum vi, & obligatione; in particulari seqq. §§. agemus.

§. I.

An juramentum, contra bonos mores editum, obliget?

2016. **V**idetur dicendum, quod non, ex regula 58. de regul. juris, in 6. ibi: *non est obligatorium, contra bonos mores præstitum juramentum*; pro resolut. not. quod aliquid possit esse *contra bonos mores*, vel *civiles*, vel *naturales*; contra bonos mores *civiles* esse dicitur, quia, licet res promissa in se non sit peccatum, inde tamen bonis moribus, quos in bene instituta republica servari decet, potest facile præjudicium afferri: contra *naturales* autem esse dicitur, quando res promissa impleri non potest absque culpa lethali, vel veniali; qua observatione positâ & quando dicitur, juramentum præstitum de faciendo, vel omittendo aliquid, quod est *contra bonos mores*, non esse obligatorium, procedere solum, quando est contra bonos mores naturales; secus, quando solum est contra bonos mores civiles; ita Sanchez tom. 2. Matr. D. 32. n. 1. & apud eum complures alii; unde bene advertendum, an juramentum sit illicitum solum *ex parte jurantis*; an *ex parte objecti*? dicitur autem illicitum *ex parte jurantis*, quando jurare non licet in talibus circumstantiis, esto juramentum non cadat super faciendo, vel omittendo, quod fieri, vel omitti non potest sine peccato; sed etiam quando sine peccato fieri potest; *ex parte autem objecti*, si secus, nimirum, quando quod promissum est, fieri sine peccato non potest, inseparabili in executione.

2017. Unde in hac materia rectè discurrit Petrus Peckius ad regulas juris canonici,

reg. 58. n. 1. dicens: quemadmodum juramentum, legitime præstitum, negligi, contemni, aut absque effectu aliquo operandi, esse non debet, sed perjurus & infamiâ notatur, *L. si quis major. C. de transact.* & si in contractu se non contraventurum spondit, & juravit, ipsum Deum (quem veluti Judicem, & testem, peculiarem ultorem habet, *L. 3. C. de rebus credit*: ita quoque contra, hoc Juramentum, quod in causa propria constituit) perjurii sui adversus bonos mores, id est, *contra æquitatem naturalem, honestatemve* præstitum fuit, servari non debet, *magnaque sapientie est* (inquit canon) *hominem revocare id, quod semel perperam, & male locutus est, c. magna, 22. q. 4.* Unde & ex Isidoro respondit Gratianus, *c. in malis, ibid. in malis promissis rescinde fidem; in turpi voto, muta decretum; impia est promissio, quæ scelerè adimpletur.*

Juramentum igitur de faciendo, vel omittendo aliquid, quod facere, vel omittere est contra bonos mores *naturales*, ipso jure nullum est per ordinem ad effectum inducendi obligationem naturalem faciendi, vel omittendi, quod bonis moribus naturalibus, seu conscientie adversatur; cum implicet obligatio ad peccatum; secus, si, quod juratum est, à jurante licite fieri potest. Et ideo Sanchez cit. quoties, inquit, ex parte jurantis res est licita, saltem ad redimendam vexationem, quamvis is, cui juramentum præstat, iniquè extorserit juramentum, est validum, & obligatorium, ut constat ex *c. Debitores. 6. de jurejur.* ubi dicitur, *obligare juramentum solventi usuras*; quia promittens, absque culpa, ad redimendam vexationem, jurejurando pollicitus est: idem constat ex *c. 2. de pact. in 6. & c. Cum contingat, h. t.* ubi traditur, omnino servandum esse juramentum, cujus observatio non vergit in dispendium salutis æternæ.

Hinc fit, quod juramentum rei licitæ,

citā, metu extortum, obliget, ut dicitur *c. si verò. 8. de jurejurand.* ubi, cum Alexander III. ab Archiepiscopo Senon: consultus esset, an, si quis quemquam gravissimo metu, sub religione juramenti, suum jus refutare coegerit, ipsumque sibi retinuerit; an alter eorum, vel neuter id habere debeat? respondit: quod non est tutum, quemlibet *contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ*: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur; verum aliquando in Romana Ecclesia, à pluribus prædecessoribus nostris, factum esse recolitur, quod Clerici, qui *coacti Ministerium Ecclesiæ abjurârunt*, & ad coërcendam iniquitatem eorum, qui missi sunt in eadem Ecclesia ministrare; ex quo textu communiter desumitur, prout ibidem exhibet Rubrica, si juramentum per metum extortum servari potest sine interitu salutis æternæ, servandum esse: Ecclesiam tamen Romanam consuevisse à tali juramento absolvere.

2020. Simile quid habetur in *c. Verum. 15. eod.* ubi Cælestinus III. ad quæstionem quinto loco à Brundusienfi Episcopo propositam, *an à Sacramenti vinculo absolvantur, qui istud invito pro vita & rebus servandis fecerunt?* respondens ait: nihil aliud arbitramur, quàm quod antecessores nostri Romani Pontifices arbitrati fuisse noscuntur, *quittales à juramenti nexibus absolverunt*. Cæterum, ut agatur consultius, & auferatur materia pejerandi, non eis ita expressè dicatur, ut juramenta non servent: *sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali crimine puniendi*. Igitur, quando juramentum ex parte jurantis quoad rem promissam est licitum, jurantem obligat, sed non *irrevocabiliter*, hoc est, ut exponit Layman in dict. *c. si verò. n. 1.* quia facile relaxationem obtinere potest opponendo injuriam per injustum metum gravem incussam.

2021. Ut autem hoc amplius declaretur, not. quod ex juramento promissorio promissione homini facta, duplex oritur obligatio; altera *expressa facta homini*; & ex hac parte juramentum turpiter extortum, non obligat; homo enim nullum jus saltem firmum, per injuriam acquirit: *altera Deo*, qui in testem invocatur, atque ita tenetur jurans Deo servare, quod per nomen suum promissit, si licitum sit; quodclare significatur *c. Debitores, de jurejur.* ibi: *si verò de ipsarum solutione iuraverint, cogendi sunt reddere Domino iuramentum*; ubi non dixit *usurario*, quia ipse nullum jus acquisierit, sed *domino*. Unde optimè Covarr. *de pact. 2. p. §. 3. n. 2. vers. primum ex hoc intellectu*, probat, nec secundariò acquiri obligationem creditori ex ea promissione jurata; quod tamen intellige, quando promissio, & juramentum valet; tunc enim *ex illa* nascitur juramentum justitiæ; *ex ista*, religionis; unde, si hoc non valet, nullà eget absolutione; sicut hoc dicitur de excommunicatione invalida in *c. Solet, de sent. excomm.* Advertendum tamen, quando dicitur per juramentum in casu, quo injustè extortum est per metum, induci obligationem religionis respectu Dei, licet non *injustitiæ* respectu hominis, debere intelligi de juramento per se stante; non autem merè accessorio promissioni; nam si ea non valet, nec valebit juramentum supponens illam.

2022. Præter hæc not. magnum esse discrimen inter hæc duo: juramentum *confirmat* contractum, & *non confirmat* contractum, sed observandum est ob divini nominis honorem, donec relaxetur; primò enim, quando juramentum obligat, non tamen *firmat* contractum, dimittitur contractus in sua natura, & si erat invalidus, adhuc manet invalidus: quia juramentum tunc temporis nullum vinculum addit contractui, sed tantum obligat in ordine ad Deum, ne testis falsus sit, ut dixi supra; & cum contractus sit in ordine ad hominem, cui per juramentum hoc nullum jus acquiritur, inde est, ut contractus

ille nullam vim ex juramento fortia-
tur; ita Sanchez *cit. n. 4.*

2023. Sed circa hoc advertendum, quando
dicitur, quod contractus, quem non
confirmat juramentum, nullam vim
ex juramento fortiaur, accipiendum
esse, *de vi iustitiæ*, ubi contractus de se
est jure nullus; tales enim contractus,
jure nullos, non confirmari juramen-
to, ut nascatur obligatio in vim iusti-
tiæ, constat ex dict. *lib. 1. tit. de pactis*:
quod etiam procedit, quod nec obli-
get in vim religionis, ubi juramentum
est *accessorium* contractui jure irrito,
seu invalido, ut diximus num. præced.
obligaret tamen in vim religionis, si ju-
ramentum esset per se stans, licet con-
tractus esset nullus, modò res promissa
foret licita.

§. 2.

An, & qualiter obliget iuramentum
per creaturas?

2024. Ante respons. notand. juramentum,
quo Deus in se ipso vocatur in te-
stem, sive assertorium, sive promissori-
um, de se, ac natura sua, non esse illicitum,
modò habeat veritatem, iudicium,
& iustitiam, ut exposuimus in præmissi-
ratio sumitur ex *c. etsi Christus 26. h. t. ibi*:
potest sine culpa iurare, modò non trahat
spontanea voluntas ad iurandum, sed im-
portuna necessitas; & habeat tres illos
comites, de quibus dictum est. Nullibi
enim dicitur, quod juramentum *malum*
fit; quamvis dicatur esse à malo propter
crescentem malitiam hominum, & cor-
ruptam originali peccato naturam, non
volentium credere non juranti, & quan-
doque loquentium non vera. Jura-
mentum igitur per se malum non est,
cum sit confirmatio veritatis; unde,
cum videtur prohiberi juramentum,
est tantum pro casu, quo caret suis dire-
ctis comitibus.

2025. Not. 2. etiam posse jurari *per creaturas*,
non quidem sistendo in illis; sed relatè ad
Creatorem, Deique potentiam, & veri-
tatem; unde nunquam Christus prohibuit
juramentum per Creatorem, ut di-

cit Innocentius in dicto *c. 26. sed tantum*
per creaturam; cujus rationem reddit:
ne per huiusmodi iuramentum transfer-
retur ad creaturam honorificentia Crea-
toris. Quare, cum in Evangelio præ-
misisset: *Dico vobis, nolite iurare omni-*
no; statim subiunxit: *neque per celam*,
quia thronus Dei est: *neque per terram*,
quia scabellum pedum ipsius est: *neque*
per Hierosolymam, quia civitas est regni
magni: *neque per caput tuum*, quia non
potes unum capillum facere album, aut
nigrum.

Difficultas tamen est ex verbis seqq. 2026
Innocentii in *ead. c. 26. ibi*: *& quamvis*
non fit per creaturam iurandum: si tamen
iuret per creaturam, servandum est
quidem, dummodo sit licitum, quod iura-
tur: quia teste veritate, qui jurat in celo,
jurat in throno Dei, & in eo, qui se-
det super eum. Si enim non licet jura-
re per creaturam, quomodo, si tale jura-
mentum nihilominus fiat, obligabit ad
præstandum, quod juratur, præsertim,
cum etiam D. Jacobus Apostolus veteret
jurari per creaturam, ut habetur in textu
cit. c. ibi: neque per celum, neque per
terram, &c. quo vetat juramentum per
quamlibet creaturam, quodcunque il-
lud sit. Resp. tamen, quando dicitur,
non esse iurandum *per creaturas*, intel-
ligi *sistendo in illis*, ut ostendit ratio In-
nocentii, ne per tale juramentum hono-
rificentia Dei transferatur ad creatu-
ras; non autem *relatè ad creatorem*, ut
exposuimus *n. 2025.* cujus ratio sumitur
ex ipso Apostolo, ut notat Innocentius;
quia, *si nec isto modo liceret iurare per*
creaturas, non dixisset Apostolus: *Homi-*
nes per maiorem suum iurant: & omnis
controverfiæ eorum ad confirmatio-
nem finis est juramentum: in quo paten-
ter ostendit, per quem fit iurandum,
cum ait: *homines per maiorem suum iu-*
rant, id est, *per Deum*; & cur fit iura-
dum, ut videlicet omnis controverfiæ
finis fit juramentum.

2027. Not. 3. quando in Sacris canonibus
prohibetur juramentum *per creaturas*,
ut habetur *22. q. 1. c. Clericum. 9. & seq.*
sermonem esse non de quolibet jura-
mento, sed eo, quod usurpabant Ethnici,
& gen-

& gentiles, qui jurabant per *solem, Jovem,* &c. tanquam *Deos.* Cæterum juramentum etiam judiciale, ubi opus, ac necessarium fuerit, ad sui juris conservacionem, etiam Viris Religiosis licitum esse, constat ex *14. q. 2. c. 1. & c. Insuper. 6. c. Tuis. 39. de Testibus.* Nulli enim vetita est confirmatio veritatis, quæ (ut tradit Innocentius III. scribens Abbati, & Capitulo Castellianis) præstatur per juramentum, *c. Eisi Christus. 26. §. Quædam verò, h. t.* Quoniam autem dupliciter Deus in testem vocari potest, primò expressè, *ac in se;* secundo implicite, *ac in alio,* cum ordine ad Deum, v. g. *per Sacra Evangelia,* in quibus infallibilis Dei veritas continetur; *per Crucem,* cum ordine ad Christum in Cruce pro nobis passum; *per Sacramenta,* quatenus à Christo sunt instituta, & ex ejus meritis vim habent Sanctificandi; Covarr. in *c. Quamvis; p. 1. §. 1. n. 5. Silo. V. juramentum, 1. q. 1.* ideo *formæ jurandialis* sunt *explicite,* nimirum per Deum in seipso; *aliæ implicite,* videlicet in alio, sed cum ordine ad Deum; ut *juro per animam meam,* si non sistatur in hoc, sed relatè ad Deum, quasi dicondo, *quàm verè est à Deo.*

2028 Hinc plures ejusmodi formulæ; *Auf mein Ahd; bey meiner Seel/ &c.* si fiant sine ullo ordine ad Deum, saltem implicite Deum in illis vocando in testem, in re juramenta non sunt, præsertim, si potius proferantur ea verba ex pravo habitu, & sine deliberatione; quamvis in multis locis, in in ordine ad effectum probationis, accipiantur instar juramenti, quando deliberatè pronuntiantur. Similis quæstio fieri potest de simplici interpositione fidei, seu attestacione, quam aliquando præstant Clerici v. g. *sub fide Sacerdotalis dignitatis,* vulgò: *bey mein geistl. Ehren/ Weyhung/ oder Würden;* vel Principes, ac personæ illustres sub interpositione suæ illustis dignitatis: *bey meinen Adelichen Ehren/ trauen/ und glauben/* an habeant rationem veri juramenti; an tantum effectum ex usu recepto in ordine ad obligationem?

2029. Has *interpositiones fidei* non esse ve-

ra juramenta diximus supr. cum in illis nulla interveniat divini nominis invocatio; nihilominus in foro externo Ecclesiastico, solent accipi & observari tanquam jurata promissio, vel attestatio; sic in *c. ad aures. 3. de his, quæ vi,* dicitur, eum, qui terrore laicorum, electioni de se factæ renuntiavit, nihilominus regimini, ad quod electus erat, præfici posse, *nisi forte juramento, vel fide interpositâ confirmata sit;* ex qua resolutione notatur, quod promissio *sub fide* idem operetur, quod juramentum quoad observantiam; *Surd. decis. 235. num. 1.* eadem enim pœnâ puniatur frangens *fidem,* qua puniretur frangens *juramentum,* ut per *Perez l. 1. gloss. 1. pag. 186. col. 1. vers. queri solet, tit. 6. l. 8. Ordin. Mendocam disputationibus suis, lib. 1. c. 6. n. 10.* & fides data, per conjunctionem dexteræ, habetur loco juramenti; *Surd. decis. 234. n. 6.* hinc etiam in *c. Pervenit. 2. de Fidejussor.* mandat Pontifex, *Clericos ab officio, & beneficio suspendi, si religionem fidei, & juramenti sui eos violasse constiterit.* Cæterum, ubi, de jure *juramentum* exigitur, non satisfit solâ interpositione fidei, seclusâ in tali casu exemptione.

Quæstio ulterior est, an juramentum *fidelitatis* sit verum juramentum? quale præstant Vasalli Domino directo in investitura? & vocatur *juramentum Clientelare* [vulgo *Lebens- Pflcht*] vel *Officiales,* aut *Præsides* ratione officii, vel administrationis [vulgo *die Amts oder Dienst- Pflcht*] præstant Imperatori, Regi, Curia; vel sub *ditione subjectionis* [vulgo *die Lands- Huldigung*] in fidelitatem, & obedientiam promittunt; de quibus *Layman l. 4. Summe, tr. 9. c. 5. n. 3. Homagiam,* seu juramentum fidelitatis, quod præstant Vasalli domino feudi, esse verum juramentum, colligitur ex *c. Gravem. 15. de excessib. Prælat.* ubi perpetuò deponendus dicitur, quicumque contra *fidem homagii* semel, & secundo præstiti, & debitam reverentiam, Episcopum suum esse dominum negasset: vel in foro seculari deposuisse econtra eum, super rebus spiritualibus quæstionem: aut

aut tam inuasoribus Episcopi, & fociorum ejus, quàm fratri ejus, vel complicibus suis causam, vel consilium præbuisse, de quo textus inquit: *ipsum tanquam membrum putridum ab Ambianensi Ecclesia perpetuò abscindatis*, beneficia sua facientes personis idoneis, per illos, ad quos donatio pertinet, assignari; eadem ratio est de reliquis; cum & domini officiales pro securitate rerum, quas eis committunt; & Principes, cum suscipiunt Regimen, à subditis ejusmodi fidelitatis juramenta recipiant contractu utrinque oneroso; quare non sufficit sola fidei interpositio; hæc enim non facit, quòd verè juretur; sed tantum denotat significari fidem, seu veracitatem hominis honesti; ut colligitur ex *c. penult. b. t.* ubi habetur, quòd Clericus, qui juravit, se statuta in Ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem juramentum, statutum, quòd postea subsecutum est, fideliter observare: licet transgredi non debuerat, quòd promissit, non teneatur ad illius observantiam, vi juramenti. Cur hoc? nempe, quia promittere per juramentum prius præstitum, aliud non est, quàm promittere se eadem fidelitate observaturum promissionem, qua est observaturus rem juratam; ergo promittere, vel asserere aliquid per fidem suam non est iurare.

§. 3.

An juramenta, jure nulla, indigeant relaxatione?

2031.

ANte resolut. not. 1. quòd iuramentum, adiectum contractui, sequatur naturam eius; nec aliud illi superaddat, quàm obligationem ex religione; nec ad plus obliget, quàm ipse contractus; nec contineat renuntiationem beneficii à iure concessi. Ratio primi est, quia, ut communis habet, cadente principali, cadit pariter innixum illi accessorium, ut amplius exponemus in seqq. ratio secundæ, quia nulla virtus obligat alio titulo, quàm eo, quo præcipere, vel prohibere potest; charitas enim visua non inducit obligationem iustitiæ; nec econ-

tra: ratio tertiæ; quia, ut supponitur, contractui non additur super alia re præstanda, vel omittenda, quàm super qua contrahitur.

Not. 2. etsi in communi usum receptum sit hoc brocardicum, *quòd accessorium* (consequenter etiam iuramentum, contractui accessorium) *sequatur naturam principalis*; in expositione tamen eius non omnes convenire. Quidam enim censent, quòd, si principale [contractus v. g.] sit irritum, vel infirmum, etiam accessorium tale sit; alii volunt, quòd accessorium solum sequatur naturam principalis hoc sensu, ut recipiat easdem conditiones tacitas, quas contractus ex iure, consuetudine, vel intentione Legislatoris; ita Lessius *l. 2. de iust. c. 42. dub. 6. à. n. 32.* loquens de iuramento contractui accessorio.

Alii distinguunt in accessorio iuramento v. g. *sensum, & obligationem*; quòd aliud sit, *quid iuretur?* & hoc pertinet ad *sensum, atque ad materiam* accessorii: aliud, *quomodo, vel in vi cuius virtutis* accessorium iuramentum *obliget?* & hoc pertinet ad *obligationem, seu effectum, & efficaciam* accessorii. In primo [nimirum quoad *sensum, seu materiã*] omnino iuramentum sequitur naturam principalis; hoc est, non extenditur, ad aliam, vel ultra materiam, quàm supra quam cadat contractus, vel promissio, cui adicitur; unde in hoc sensu iuramentum contractui accessorium, sequitur naturam principalis quoad conditiones eius; ut tradit Suarez apud Haunold. *tom. 5. tr. 4. n. 355.* Ex hoc fit, quòd iuramentum sponsalibus de futuro appositum non obliget in casu, quo unus sponzorum labitur v. g. cum alio in vitiũ carnis, vel alias notabiliter mutatur quoad statum, bona corporis, & fortunæ; nam istum sensum habet contractus sponsalium, consequenter & iuramentum illis accessorium; nisi iurans excludat positivè conditionem in iuramento, quæ tacite inest contractui.

Difficultas est de *obligatione*, quæ pendet ex valore, nullitate, vel infirmitate actus, seu contractus, cui iuramentum adicitur; & in hoc sensu dicunt, quòd iuramentum accessorium contractui v. g. non

non sequatur illum, ut, si ipse irritus, aut infirmus est, tale etiam sit iuramentum; unde Haunoldus *cit. n. 856.* censet iuramentum *quoad valorem* non esse alligatum obligationi principalis, seu contractus; consequenter esto contractus jure nullus sit, nec obligationem pariat; non propterea etiam iuramentum jure nullum esse, nec obligationem parere. Rationem dat ex eo, quia aliquando contractus est revocabilis v. g. per metum iniustum extortus, & tamen, si addatur iuramentum, fit irrevocabilis; item multi contractus secluso iuramento essent invalidi, accedente iuramento validantur, in mea, inquit, & communiori sententia; imò aliquando promissio manet invalida, & tamen obligatio ex iuramento subsistit, ut in promissione usurarum. Sed ad hoc responderi posset, datas instantias non esse de iuramento *accessorio*, sed per se *stante*, ut alii communiter exponunt.

2035.

Non est dubium, quando contractus, vel promissio est de re illicita, consequenter nulla, etiam iuramentum in idem, sive accessorium, sive per se stans, esse nullum; 2. quando contractus est sub conditione suspensiva, etiam iuramentum illi accessorium in idem esse sub conditione suspensiva, consequenter nullam esse obligationem præstandi rem, super qua contractus & iuramentum est, ante conditionis eventum; ex his autem, & similibus, videtur etiam dicendum iuramentum, contractui accessorium, esse irritum, vel infirmum, quando contractus, cui accedit, irritus est, & infirmus; ratio primi videtur ex eo, quia quod non est, firmitatem ab alio accedente non potest accipere; qualiter confirmatio in forma communi, relinquit actum, cui accedit, prout eum invenit; ergo si iuramentum invenit contractum jure nullum, in vi contractus, nequit ei adjicere firmitatem in vi iuramenti; ratio secundi est, quia quando contractus tenet mero jure, sed rescindibiliter, consequenter non firmiter; id, quod ei purè innititur, non addit ei novum robur, seu firmitatem; ergo si iuramentum sit merè accessorium contractui, qui tenet mero

Tom. II.

jure, sed rescindibiliter, non addit ei novum robur, seu firmitatem.

Ant. probatur, quia si iuramentum v. g. quod alicui infirmo purè innititur, illi adderet novum robur, seu firmitatem, esset vinculum religionis *absolutè*, ac *irrescindibiliter*; hoc autem non præstat; quia si sit alteri purè accessorium, seu alteri purè innititur, non potest adjicere vinculum religionis *absolutè*, ac *irrescindibiliter*, nisi cadat vel in novam materiam, & alio sensu; vel sine dependentia à contractu iuretur; at primum non admittit Haunoldus, ut constat ex *n. 2034.* secundum autem est contra suppositum, quod alteri purè innitatur; hoc enim sonat dependentiam ab altero, tanquam fundamento; ergo; ex quo etiam habetur probatio *conseq. prioris.* Ad instantias Haunoldi responderi potest, contractum revocabilem, per iuramentum merè accessorium, non evadere irrevocabilem; sed tantum, quando iuramentum est per se stans; hoc est, quando juratur idem, quod contractus, vel promissum est; sed sine ordine ad vim & obligationem contractus, vel promissionis; secus enim est merè accessorium; id, quod maxime pendet ab intentione jurantis.

2036.

Quis enim nesciat, promittentem aliquid, & idem etiam jurantem, posse iuramentum hoc facere, vel animo se ligandi saltem vinculo religionis, esto promissio non valeret in vi promissionis, quando est de re licita; vel solum se ligandi vinculo religionis ex suppositione, quod teneat promissio in vi promissionis; quo casu, si res jurata licita foret, iuramentum primo modo editum foret per se stans, ac absolutum; & iurans maneret obligatus in vi religionis, & iuramenti, esto non foret obligatus in vi iustitiæ, & contractus; in secundo autem iuramentum foret merè accessorium, & saltem tacite conditionatum; & iurans non maneret obligatus in vi religionis & iuramenti, si non staret obligatio contractus, vel promissionis in vi iustitiæ, seu contractus, seu promissionis; unde & illud, quod iuramentum semper servandum sit, quoties servari potest sine dispendio salutis, alii exponunt de iuramento valido, &

2037.

Xxx

per

per se stante; non autem mere accessorio; quò facit *c. Verum 15. h. t.* de quo infra.

2038.

Hinc si promissio metu gravi, ac iniuste incusso directè ad illam extorquentiam fieret etiam accedente juramento, primo modo; etiam revocato seu rescisso contractu teneret vinculum religionis, si juramentum primo modo editum foret; non, si secundo. Quod autem cit. n. 2033. dicitur, quòd contractus, secluso juramento invalidus, accedente juramento validetur, ut nimirum hoc casu obliget etiam in vim contractus, & iustitiæ, negavimus *l. 1. tit. 35. & l. 3. tit. 13.* his præmissis:

2039.

Ad quæstionem in titulo propositam de juramenta, ipso jure nulla, non indigere relaxatione, ablativâ vinculi, seu obligationis ex vi juramenti; quia non entis non est effectus; quia tamen plura hoc titulo juramenta sunt, de quibus agitur, an relaxatione egeant, si non ablativâ vinculi, saltem declarativa nullitatis in dubio, de his breviter dicemus; & primò, ubi juramentum est de re illicita, & contra bonos mores naturales, ipsum esse nullum, ac exinde nullam nasci obligationem, constat *ex n. 2016.*

2040.

Primum autem juramentum, de quo, num indigeat relaxatione? dubitatum fuit, habetur in *c. Ex administrationis. 1. h. t.* ubi quæsitum erat, an juramentum, quò Creditores obstringunt suos Debitores ad solvendas usuras, egeat relaxatione? & Gregorius III. mandavit, ut Creditores ad juramenta super usuris solvendis, à Debitoribus præstita, istis relaxanda severitate Ecclesiastica compellantur. Pro intelligentia hujus, & *c. Debitores. 6. h. t. not. 1.* in isto *c. 6.* haberi rescriptum Alexandri III. ad Episcopum Vigoriensem, ubi, *Debitores, inquit, ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent: Si verò de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt, Domino reddere juramentum; & cum usuræ solutæ fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi.* Ex hoc enim textu videntur debitoribus obligari ad solvendas usuras, si earum solutionem jurârunt; licet Creditores eas recipere nò possint sine peccato.

Not. 2. si quis etiam juratò promisit, se solviturum usuras, debitorem *ex iustitia* non obligari ad eas solvendas; cum

contractus usurarius jure divino, & naturali, nullus sit; teneri tamè ad momentaneam earum solutionem *ex vi juramenti*, ut dicitur in *c. Debitores, ibi: cogendi sunt Domino reddere juramentum*, ubi adverteley Domino, nimirum Deo, comparatione cujus contraxerunt obligationem, verificandi promissum ipsis ex parte sua non illicitum; quo inferitur, per illud juramentum obligationem acquiri Deo, non Usurario, ut rectè notat Covarr. in *c. quamvis pactum. p. 2. §. 3. n. 2. vers. primum ex hoc intellectu*, Suar. *tom. 2. de Rel. tr. 2. de juram. l. 2. c. 27. in fine.* Molin. *de just. tr. 2. D. 190. col. 2. & 3. & D. 515. col. 4. & utrum autè, Less. eod. tract. l. 2. c. 17. d. 6. n. 51.* Sanchez in *præcepta Decal. c. 11. l. 3. n. 7. cum seqq.* Hinc

Not. 3. aliquos asserere, ex juramento

solvendi usuras, duplicem nasci obligationem, unam *expressam* factam homini; verum ex hac parte juramentum, turpiter extortum, non obligat; homo enim nullum jus per iniustitiam acquirat, saltem firmum: *alteram* Deo, qui in testem invocatur, atque ita tenetur jurans Deo servare, quòd per nomen suum promisit, si licitum sit; ita Sanchez *de matrimonio, l. 1. D. 32. n. 1. in fine*; quòd tamen videtur intelligendum de juramento *per se stante*; non autem mere accessorio, ut notavimus à n. 2034.

Ex hoc not. 4. Debitorem usurarium,

ex promissione etiam jurata solvendi usuras, nullam obligationem habere respectu Usurarii; *non iustitiæ*; nam talis promissio ipso jure nulla est; *non juramenti*; nam istam, relatè ad usurarium, non contraxit, ut diximus præced. numero; licet juramentum esset *per se stans*; & ratio est, quia Usurarius ex iustitia tenetur eas non accipere, cum sine justa causa pecuniam sibi aliàs indebitam acciperet, contra *c. si res aliena. 14. q. 6.* ergo Debitor *ipsi* obligari non potest; unde, si dicas: *ergo si debitor non solveret usuras, juramento promissas, non esset perjurus.* R. cum dist. ergo non esset perjurus violando aliquam obligationem ex juramento contractam, quâ teneatur *usurario*; C. qua teneatur, Deo N. illatū.

Sf

2044.

Si infes: ergo nec tenebitur ex aliqua obligatione, qua, vi dati juramenti, *teneatur Deo*, ut homini promissario solvat usuras. *sz. N. illatum*; pro quo not. 5. non esse illicitum, facere actum dese non malum, seu licitum, etiamsi alter eo sit abufurus ad peccatum, si poterat *liberè non uti tali actu*, quando actus fit ex justa causa, v. g. ad redimendam vexam, & molestias cæteroquin subeundas in jactura famæ, honoris, datæ fidei, &c. aliàs nec Deus licitè liberæ hominum voluntati offerret usum suæ omnipotentia, ad exercitium creatæ libertatis, si homo esset abufurus ad peccatum.

2045.

Not. 6. offerre solutionem usuræ, jurato promissæ, ad redimendam vexam, quam cæteroquin ab Usurariis communiter patiuntur Mutuatarii debitores, de se præcisè, non esse malum, vel illicitum; constat 1. quia aliàs Ecclesia præcipiens, servari tale juramentum, præciperet illicitum; 2. quia usurarius potest liberè non acceptare talem solutionem, imò, ut dictum est, tenetur non acceptare, consequenter potest ea, quantum est ex parte debitoris, esse sine peccato Creditoris; adeoque nec eo titulo, quod Creditori cooperetur ad peccatum, esse illicita, & mala; ergo bene potest obligari Deo ad eam solutionem faciendam; quia ex parte solventis non continetur turpitudinem; sed tantum ex parte liberè recipientis, qui potest non committere turpitudinem, remittendo solutionem, prout debet.

2046.

Dices: ex hoc sequitur contra *c. 1. h. t.* non esse opus ulla relaxatione juramenti; Resp. solum sequi, quod non sit opus relaxatione juramenti quoad obligationem exinde natam *Usurario*; secus, quoad obligationem exinde natam *Deo*, ut diximus *num. 2043.* unde, quando in *c. 1.* dicitur, Creditores Usurarios esse cogendos *ad relaxanda juramenta super usuris solvendis præstita*, solum intenditur, esse cogendos, ne solutionem exigant etiam *facto* (jure enim non possunt) sed se declarent, se nolle talem solutionem indebitam, quam ipsi sine peccato recipere non possunt; sic enim in

Tom. II.

directè tollitur obligatio ex juramento nata Deo; qualiter diximus a sponsis indirectè posse tolli juramentum sponsalibus de futuro appositum, solutis nimirum consensu mutuo sponsalibus.

2047.

Cum autem à debitore solutionem factam recipit Usurarius, licitum erit debitori solutum repetere conditionè sine causa, sic Lara in *L. si quis à Liberis, §. parens, ff. de Libert. agnosc.* & constat ex textu in *c. Debitores, de quo n. 2040.* recipiendo enim usuras Usurarius, jure Divino, & humano indebitas, committit injustitiam, & retinet injustè alienum, nullo nimirum justo titulo ejus dominio in eum translato; cum *ipfi* nec ex contractu, nec etiam ex juramento, nata sit obligatio, aut titulus validus jure idoneus ad ejusmodi translationem.

2048.

Advertendum præterea, quod, si Creditor in tali casu juramentum remittere nolit, Judex eum cogere possit ad relaxandum, vel eò renitente, ipsemetilius Magistratus relaxationem facere; quia in hoc casu factum Judicis supplet factum partis; Sicuti in simili docent DD. *L. si ob causam, C. de evict.* quare etiam Magistratus secularis relaxationem facere potest, si promissio, vel contractus ad forum ejus pertineat, & constet de obligatione recipientis, quod turpiter juramentum receperit, & ille ad ejus remissionem obligetur, ut docet Abbas in *c. pervenit, 2. h. t. n. 3.* Sanch. *l. 3. Moral. c. 22. n. 16.* Molin. *tr. 2. d. 149. n. 12.* quibus præfatis:

Dubium. I.

An juramentum metu extortum indigeat relaxatione?

2049.

Quæstio procedit in casu, quo juratum est non dere illicita; de hoc casu agit Gregorius Pontifex, ut habetur *c. pervenit. 2. h. t.* ubi dicit, pervenisse ad se Laudicensem Episcopum, ab Archiepiscopo Comite rebus suis spoliatum, & jurare compulsus, quod non repeteret sic ablata; & ad quæstionem, *an dictus Episcopus, in hoc casu, ex juramento contracterit obligationem?* respondit: cognita

Xxx 2

igitur

igitur contumeliâ, valde doluimus: *asserentes, ipsum Episcopum nullius juramenti vinculis super hoc posse constringi: quem tamen absolvimus; quia nefandâ coactione juravit.* Not. autem jurare *coactum de non repetendis rebus Ecclesiæ suæ, quibus spoliatus fuerat*, ut notat Vivianus in *Rational. l. 2. juris Pontificii*, pag. 211. Alagonain *Compend. juris Can. p. 289.* & alii.

Nascitur autem ex hoc textu præfens difficultas, quòd, ut observat Barbosa in dictum *c. pervenit, n. 4.* Gregorius Pontifex non videatur stabilis propterea, quòd primo loco neget, Laudicensem Episcopum *juramento teneri*, aut obligationem contraxisse ex illo juramento coacto; deinde autem sentire videatur, *eum teneri*, & obligationem contraxisse, cum ipsum *absolverit*; nam aliàs non fuisset necessaria absolutio, juxta *c. ad dissolvendum, de despons. impub. & L. decem. ff. de V. O.* Sed ad hoc dicemus in seqq. Interim:

2050. Dicendum videtur, juramentum coactum, coactione scilicet solum conditionali, seu per metum gravem, & injustum, directè incussum ad extorquendum juramentum, non esse irritum jure naturali, vel etiam positivo; sed solum irritabile, quoties semel validum, denuò relaxari potest; secus, si sit oppositum, vel extortum sit vi præcisâ. Ratio primi constat ex *dict. l. 4. decret. à n. 407.* ubi exposuimus, quid in desponsationibus, aliisque contractibus operetur metus gravis, & injustus; ratio secundi, de coactione, seu vi præcisâ, & absolutâ, constat ex *ibid. dict. à n. 389.* consequenter in hoc textu Pontificem non negâsse juramenti valorem, & inductam obligationem, ex causa coactionis.

2051. Dicendum 2. in isto textu juramentum, in quantum erat in præjudicium Ecclesiæ Laudicensis, eo titulo fuisse nullum, consequenter non obligatorium; quia sic erat de re illicita, nempe de non revocandis rebus suæ Ecclesiæ, ad quod tamen juramento tenetur Episcopus, quoties in earum alienationem illicitè consentit; quia tamen

Ecclesiam spoliari rebus suis considerari potest dupliciter, nimirum. 1. in quantum ea rerum spoliatio præjudicat ipsi Ecclesiæ; 2. in quantum respicit commoditatem, & utilitatem ipsius Prælati, jure permittente transferibilem in alium; ideo censent aliqui, dictum juramentum, in quantum includit præjudicium Ecclesiæ, non valere; quia sic esset de re illicita; in quantum autem præjudicat soli Prælati, valere; quia, quod attinet ad solius ipsius præjudicium, absque ullo salutis æternæ dispendio licitè servari potest; ergo merito hic textus ad finem adjecit verba illa, *quem tamen absolvimus, quia nefandissimâ coactione juravit*, ut ita sit sensus, quòd, licet eo casu juramentum servari debuisset in solius Prælati præjudicium, quia tamen nefandissimâ coactione intervenit ex parte Comitis, juxta eundem Episcopum duximus absolvendum, juxta reg. *c. Si verò, h. t.*

Et in hoc sensu censent accipiendum hunc textum, uti & alterum in *c. cum venissent. 6. de institut.* ut juramentum valeat in solius Archidiaconi præjudicium; consonant verba præcedentia, ibi: *non solum de illo, sed de omnibus rebus suis*, &c. quasi juramentum subsecutum solum ad propriam commoditatem respexerit; & ita intelligunt glossa, ibi, *V. abjurâsse*, & Abbas *à n. 14.* idem Abbas *n. 4.* & Felin. *5. in presenti.* Hæc quidem rectè dici videntur, sed pro eo solum casu, quo præjudicium Prælati consistere potest, salvo jure, ac indemnitate Ecclesiæ; si enim præjudicium Prælati separari non posset à præjudicio Ecclesiæ, juramentum simpliciter irritum esset; sic enim ex inseparabili præjudicio Ecclesiæ servari non posset sine peccato.

Nec in isto casu (quo juramentum penitus irritum fuisset, etiam quoad præjudicium Prælati inseparabile à præjudicio Ecclesiæ) fuisset propterea quædam contrarietas in dictis Gregorii (de qua dictum est *n. 2049.*) 1. quia plures censent, *absolutionem* illam solum fuisse *ad cautelam*, qualiter id sæpius contingit in absolutionibus à Censuris; 2. quia dici potest, eo casu *absolutionem non fuisse*

fuisse liberativam à vinculo, cum nulum contractum esse dicat ipse textus; sed tantum declarativam non contractæ obligationis; qualiter sæpe contingit etiam in judiciis forensibus, ubi Reus, conventus ab Actore super solutione debiti, absolvitur, non liberatione vinculi contracti; sed declaratione non contracti.

2053. Dubitari autem potest, à quo peti debeat relaxatio juramenti in casu proposito, quod est in præjudicium Prælati, separabile tamen à præjudicio Ecclesiæ? Resp. posse illud relaxari à Summo Pontifice, 1. si Episcopus, jurare coactus, apud Pontificem agat de injuria sibi illata per injustam coactionem, à dicto Archiepiscopo illatam, imponendo illi, ut nullatenus Episcopum à recuperatione rerum spolio sublatarum impediatur, sed eum indemnem omnino reddat, reponendo in statum, quo fuit ante contractum; aliàs enim non refarcitur ei damnum injustè illatum; 2. si spoliator res spoliatas possideret, agendo contra illum ex interdicto unde vi; & si opponeret juramentum de rebus illis non repetendis, cum certum, ac manifestum foret, juramentum esse injustè coactum, nihilominus per sententiam esse ante omnia restituendam ex petitione sua privilegiata; quia spoliatori ex eo juramento nullum jus acquisitum est, quod non teneatur statim remittere, etiam ante omnem Judicis sententiam, justitià naturali hoc exigente propter actionem injustè læsivam iuris alieni.

Dubium II.

An indigeat relaxatione juramenti, commutans illud in melius? vel, parte non servante, quod juravit recipere?

2054. Duplex iste casus proponitur in c. pervenit. 3. h. t. uterque propositus Gregorio VII. Pontifici, à Philippo I. Rege Galliarum. Primus erat, an, si quis rei, quam promisit iuratus, aliam meliorem substituat, propositum, seu promissum juratum infringat? & ad hoc

respondit Pontifex, quod promissum non infringat, qui in melius illud commutat; ratio est, quia sicut Creditori melius satisfactum dicimus, si integrum illi debitum persolvatur, L. planè. 3. ubi Gothofr. ff. famil. ercisc. junctis traditis à Morla in empor. tit. 8. q. 8. aut si in magis pretiosa moneta illi solutio fiat, juxta ea, quæ resolvit Gregorius Lopez in L. 3. gloss. 2. tit. 14. p. 5. sic & Deo satisfactum melius dicimus, quando, quod illi pro anima, & peccatorum redemptione, offerimus, in meliori opere persolvimus.

Huic quæstioni volunt aliqui datam esse occasionem exinde, quod dictus Rex Franciæ cuidam Baroni, interposito Sacramento, castra promiserit sub fidelitatis lege, eaque non servatâ, donaverit eadem castra Ecclesiæ, & ideo Pontifex rescripserit, Regem potuisse in melius jusiurandum commutare, donando Ecclesiæ sine iniuria Baronis, qui fidelitatis legem ruperat; sed, hunc casum fuisse propositum, rectius negant alii cum Gonzalez in dict. c. 3. n. 1. si enim Baro legem fidelitatis juratæ non servavit, non manfit ei Rex obligatus, ad relinquenda illi castra; sed poterat cuivis alteri donare; consequenter materia sub obligatione posita, sublata obligatione, in aliam etiam meliorem commutari non potuit sub dicta obligatione, jam extinctâ. Rectius ergo dicitur, casum fuisse propositum vel solum generaliter, an liceat materiam juratam commutare in melius? vel in alio casu speciali, ubi obligatio iuramenti non erat extincta.

Ex hoc deducitur, quod periurii reus non sit, qui iusiurandum propriâ auctoritate commutat in melius, per Valer. Reginald. in praxi fori penit. l. 18. n. 67. Azor. instit. moral. part. 1. l. 11. c. 10. q. 1. ubi hoc intelligit de eo, qui iusiurandum mutat in id, quod est certo, & evidenter maius bonum; nam eo ipso est Deo magis acceptum, & gratum. Videtur tamen in hoc distinguendum inter promissionem iuratam homini factam; & eam, quæ facta est Deo. Nam textus videtur hic potius intelligendus de voto, seu

promissione homini facta; quia, ut notat Sanchez *c. 1. matr. D. 46. n. 11.* Deus non acceptat, quod fit in præjudicium *juris tertii*, sine hujus consensu, saltem tacito. Unde quando dicitur *L. 2. §. mutui datio. ff. de rebus credit. invito Creditore aliud pro alio solvi non posse*, procedit in temporalibus, non in spiritualibus, & rebus Ecclesiasticis, ubi spectatur summa rei æquitas, contenta cum ea satisfactione, quam Fideles præstare possunt.

2057.

Alter casus fuit, an juramentum violet, vel relaxatione indigeat, qui, quod jurato alteri promisit sub reciproca obligatione juratâ, non implet, promissario repromissionem non servante? Ad hoc eadem Regi respondit Pontifex: *nec tui, etiamsi scriptum promissum tuum juramento, vel fidei obligatione, interpositâ conditione firmâsses, aliquatenus teneris, si constet eum conditioni minimè paruisse.* Hinc universim, quando juramentum factum est in favorem tertii cum aliqua conditione, nisi illa adimpleatur, jurans ad iuramentum servandum non obligatur, ut per Sayr. *in Clavi Regia, l. 5. c. 7. n. 5.* Valer. Reginald. *cit. l. 18. n. 54. ubi num. 34. vers. Secunda*, resolvit, quod in jure jurando intelligatur, si alter, cui juratum est, ac si vicissim iuravit, ex sua parte fidem servaverit; quia conditio adjecta suspendit dispositionem in futurum eventum, gloss. *in rub. vers. est autem conditio. ff. de condit. & demonstr.*

Si dicas: in voto continentiae ab utroque coniuge emissio etiam cum mutuo utriusque consensu, altero non implente, alter nihilominus tenetur ex voto, ut tradit Sotus *l. 7. de just. q. 3. a. 1.* dicens esse speciale in hoc voto; videturque desumi ex *33. q. 5. c. Quod Deo. 4.* ibi: *quod Deo pari consensu ambo voveratis, perseveranter usque in finem reddere ambo debuistis. A quo proposito, si lapsus est ille, tu saltem instantissime persevera. Quod te non exhortarer, nisi tibi ad hoc ipse consenserat. Nam si unquam renuisses ejus assensum, numerus te nullus defendisset annorum.* Aliter respondet Barbosa in *c. Pervenit. 3. b. t. n. 3.* dicens, regulam: *(frangenti fidem, impunè non servari fi-*

dem) solum habere locum respectu tertii, & ejusdem dispositionis; non autem respectu diversarum; quia in diversa & separata diriguntur; cum ergo in eo textu non unicum votum continentiae, sed duo fuerint emissa, & unusquisque principaliter teneatur ex suo voto ad continentiae observantiam, merito obligatur, licet alius labatur.

Huic tamen opponi posset, etiam in casu, quo quis iuravit, aliquid se datum alteri sub certa conditione, sub juramento implenda à promissario, esse duo juramenta, seu promissiones juratas; & tamen promissario non implente, etiam promittentem à promissione liberari, ex *n. 2057.* videtur igitur rectius dici, in dato casu fuisse votum cujuslibet absolutum, & independentem ab eo, quod alter impleat, Deo factum; id vero, quod tradidimus ex dicto *c. 3. b. t.* procedere solum, quando unum saltem tacite conditionatum est, ac implicat implementum reciprocum in eo, quod vicissim juratum est; præterquam, quod textus allatus ex *c. Quod Deo*, non habeat vim canonis; cum sit solum S. Augustini Ecditiam hortantis, ut, quod ipsa, & Vir eius, de mutuo consensu voverant, esto lapsus sit ille, saltem ipsa constantissime perseveret.

Dubium III.

An juramentum non repetendi pignus ante debitum solutum, egeat relaxatione?

Publius quibusdam pecuniam mutuo dedit, possessionibus, ac creditibus eorum in pignus receptis, atque insuper juramento obstrinxit debitores, quod super his pignoribus, donec debitum solutum sit, nullum ipsis gravamen inferre velint: Sed Archiepiscopus Creditorem illum idcirco excommunicavit, licet ex pignoribus, nondum sortem integram, deductis expensis percepisset, atque paratus fuisset, si integram perciperet, quod vellet esse contentus. Hoc intellecto Alexander III. rescriptit, ut idem Creditor, recepta prius

pritis cautione sufficiente, absolvatur a censura; dein debitores, qui possessiones oppignoratas subtraxerunt, per censuram compellantur eas restituere, nullamque Creditori super iis molestiam inferre, donec pecunia, mutuo accepta, ipsi soluta sit; postquam verò pecuniam, juxta iuramentum suum, solverunt, tunc Creditorem compellant ad restituendum, quidquid ultra sortem ipsum recepisse constiterit; quod si admonitus non paruerit, in eandem excommunicationis censuram, à qua absolutus erat, reducatur; sic habetur in *c. Ad nostram. 7. b. t.* Ex hoc textu deducitur, quod valeat iuramentum Debitoris, Creditori factum, se super pignore propter perceptos exinde fructus, nullam ei molestiam illaturum, donec pecunia ex mutuo debita illi, vel fors ex fructibus ultra censum debitum perceptis, sit exsoluta; nam hoc iuramentum nullam ex parte iurantis, & rei promissæ continet turpitudinem; & impleri potest absque peccato, consequenter tenet, & ob reverentiam divini Numinis servari debet.

1060. Dixi, donec fors ex fructibus, ultra censum debitum perceptis, exsoluta sit; nam si forte iam exsoluta debitor adhuc deberet redimere pignus pecuniaria solutione sortis, debitor ex vi mutui reciperet aliquid ultra sortem, imò non existente debito sortis, quæ ponitur extincta; ex quibus primum usurarium est; secundum, injustum, quia contineret exactiorem debiti, carentis omni titulo; si dicas: debitum solvendi pecuniam, mutuo acceptam, etiamsi fors exsoluta sit ex redundantia fructuum perceptorum ultra censum, ex conventionem debitum, fundari in pacto iurato: Resp. fundari quidem in pacto, sed aperte usurario, ut ostensum est. Sed hoc non obstante dicendum adhuc valere iuramentum, in quantum ex illo debitores obligantur Deo; cum ex parte iurantium debitorum absque peccato servari possit; qualiter diximus servandum iuramentum de solvendis Usuris; & sic videtur statui in dicto *c. ad nostram*, prout colligi videtur ex illis verbis: *cum autem ei pecuniam, sicut juraverunt, persolverint: vos*

ipsum ad restituendum, quidquid (deductis expensis) ultra sortem recepisse constiterit, inducere studeatis: & si communitus non fecerit, in eandem excommunicationis sententiam reducatis eundem. Ex hoc sequitur, quod, si debitores ante solutam pecuniam, ex mutuo debitam, etiamsi Creditor ultra censum debitum ex fructibus tantum percepisset, quo in sortem computato etiam hæc adæquaretur, vel eam excederet, vellet à Creditore pignus recipere, egeret prius relaxatione iuramenti.

2051. Sed dices. 1. Fructus percepti ex pignore computantur in sortem, seu debitum; & si sint sufficientes ad totum debitum, solvitur actio, & redditur pignus. Si itaque contra debitorem, seu mutuatarium post sortem integrè ex fructibus perceptam nulla actio competit, sequitur quod nulla eidem in solutio obligatio, quoniam actio & obligatio correlata sunt, ut colligitur ex *L. 1. C. de pignorat. action. R.* cum distinctione: fructus percepti ex pignore computantur in sortem, seu debitum; & si sint sufficientes ad totum debitum, extinguitur actio, & redditur pignus, si debitor huic juri non renuntiavit, *C. secus, N.* antecedens; & sub data distinctione consequens. Debitor autem iuramento se obligando, quod esto per fructus perceptos etiam fors compensata foret, nolit molestare Creditorem repetendo pignus, antequam pecuniam ex mutuo acceptam solvat, eo ipso renuntiavit juri suo, ceteroquin sibi ex tali casu competenti; ergo.

2062. Dices. 2. *Compensatio species solutionis est, L. si te. 4. §. solvisses. ff. de re judicata, & L. 76. ff. de V. S.* ubi dicitur: *dedisse etiam eum, intelligendum esse, qui compensavit;* si ergo ex mutuo debeam tibi mille, tu autem ex fructibus pignoris mei tantundem lucratus es, compensatione facta solvisses censendus sum, & iuramento satisfecisse. Resp. totum verum esse, quod dicitur, si debitor non renuntiavit juri, quod habet, ut compensatione solvat; contrarium autem est in præsentis casu, ut ostendimus præcedentem. Ergo. Et ratio est, quia, qui jura-

vit verè solvere, non poterit unquam compensationem objicere; quia propter dictionem, *verè*, videtur exclusa compensatio, quæ ficta solutio est, ut per Tiraq. de retractu lig. §. 3. gloss. 3. n. 6. Donel. comment. juris civilis, ad L. ne creditores, 10. num. 3. C. de pignorat. act.

Dubium IV.

Ad juramentum, metu extortum, non repetendi restitutionem beneficii, cui renuntiare quis coactus est, indigeat relaxatione?

2063. **C**asus est iste: Titius, Cajum gravi metu incusso compulit ad renuntiandum sibi beneficium cum juramento: cum autem Archiepiscopus Senonensis dubitaret, uter eorum beneficium habere debeat? ut habetur in c. si verò. 8. b. t. respondit Alexander III. quod non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis aeternae: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur; verum, aliquando in Romana Ecclesia à pluribus prædecessoribus nostris factum esse recolitur, quod Clerici, qui coacti Ministerium Ecclesiae abjurârunt, & ad coërcendam iniquitatem eorum, qui missi sunt, in eadem Ecclesia ministrare.

2064. Ex hoc textu sequitur. 1. ex communi Doctorum sensu, juramentum, rei licitæ metu extortum obligare, donec relaxetur; sic Covarr. de sponsal. p. 2. c. 1. §. 5. num. 2. Suarez tom. 2. de relig. tract. de juram. l. 2. c. 9. n. 3. & l. 3. c. 16. n. 18. Sanchez de matr. l. 1. D. 32. n. 1. & in præcepta Decalogi, tom. 1. l. 3. c. 11. n. 13. ubi nota, tametsi dicatur in textu, non esse tutum, contra juramentum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis aeternae, non bene inferri, ergo servandum erit, etiamsi res promissa sit venialiter mala; nam hoc non vergit in interitum aeternae salutis; textus enim necessariò intelligendus venit de quovis peccato, etiam levi, contra conscientiam; cum ne quidem

ad venialiter peccandum dari possit obligatio; cum & hoc sit contra bonos mores naturales; unde quamvis in hoc textu fiat mentio salutis aeternae, non excludit tamen peccatum veniale; nam licet peccatum veniale per se, & immediatè non privet salute aeternâ, & ita non vergat directè in illius dispendium; nihilominus tamen, dum durat, impedit vitæ aeternae consecutionem, & aliquo modo reddit hominem indispotum, seu impeditum ad perfectum Dei amorem, & hoc modo potest dici: illud vergere in dispendium salutis aeternae, ut eleganter explicat Suarez l. 2. c. 15. n. 3. post alios Sayrus, l. 2. c. 13. n. 6. & ante eos D. Thom. p. 3. q. 87. a. 2. ad 3. & 12. q. 89. a. 1.

2065. Sequitur, 2. quamvis Clericus beneficium, ad cujus renuntiationem juratam alterum per gravem, & injustum metum coëgit, non possit sibi retinere (cum illud sic habeat cum ingressu non canonico; & titulo compensandi injuriam illatam alteri teneatur ipsum restituere) spoliatum tamen non posse beneficium repetere, vel etiam recipere, juramento prius non relaxato, vel per cessionem spoliatoris, qua indirectè tollitur etiam obligatio ex juramento contracta respectu Dei; vel facta per Ecclesiam, quæ in tali casu consuevit relaxare juramentum, ut hac ratione iniquitas eorum, qui Viros Ecclesiasticos ad renuntiandum compellunt, coërcetur; ita c. Si verò.

2066. Not. præterea. 1. quamvis verum sit, in utroque jure, errorem, metum, & dolum sæpius æquiparari; & juramentum ex errore præstitum non obliget, ut tradit Suarez tom. 2. de Relig. l. 2. c. 11. & alii; non tamen sequi, etiam non obligare juramentum metu præstitum. Nam illa æquiparatio metus cum errore, vel dolo, non fit in omnibus (error enim, & dolus antecedens, cum dant causam contractui bonæ fidei, tollunt consensum; non metus, ut ostendimus l. 4. tit. 1.) sed tantum quoad firmitatem contractus, vel dispositionis; non quoad obligationem.

Nor.

Dubium V.

An juramentum, adjectum matrimonio, metu contracto, indigeat relaxatione?

Otto Andegavenfis per alium captus, tandiu in vinculis ferreis, & carcere detentus ab eodem fuit, donec coactus iuraverit, quod Annam mulierem duceret in Uxorem; sed ubi vincula, & carcerem evasit, aliam Uxorem accepit, ex qua filios procreavit: Sed Anna Otronem, coram Sedis Apostolicæ Legato, convenit, unde jussus est juratus promittere, quod ad secundam non accederet, lite pendente super matrimonio cum Anna contracto. Verum, Anna interim diem supremum obiit; dubitatum igitur fuit, an Otto jam redire possit ad secundam, liberè ductam, non obstante, quòd vivente primâ contraxerit prius cum secunda, eamque cognoverit? respondit Alexander III. si constiterit, quòd eodem Ottoni tanta vis illata fuerit, quòd non sponte in primam consenserit, nec post præstitum juramentum ipsam carnaliter cognoverit, propter hoc non dimittendum, quin ad aliam, quam postea in Uxorem accepit, revertendi liberam habeat facultatem. Alioquin sibi ne ad secundam revertatur sub interminatione anathematis inhibendo, detur ei licentia ducendi aliam uxorem; sic *c. significavit, 2. de eo, qui cognovit.*

Ex hoc textu in varias opiniones discesserunt Authores, quorum aliqui existimant, non tantum matrimonium, sed etiam iuramentum super eo, gravi & injusto metu extortum, esse validum; aliqui autem neutrum, de quibus V. Barbof. in *dict. c. 2.* Sed, quidquid sit de his, mihi dicendum videtur, in dato casu & *matrimonium cum prima, & juramentum*, fuisse nullum, non tamen ex eadem causa. *Matrimonium*; propter gravem metum, cadentem in constantem Virum eo fi-

Y yy

2067. Not. 2. non omne juramentum, metu extortum, esse contra bonos mores naturales quoad observantiam in eo, qui juravit; cum quis etiam metu cogi possit ad jurandum, quòd hoc, vel illud præstare velit, esto non contineat materiam etiam peccati venialis; quare juramentum metu extortum ex hoc c. non est invalidum, quoad obligationem, sed solum quoad effectum, ut scilicet evadatur irrevocabile, ac infirmari nequeat; ita Sanchez l. 4. matr. D. 20. n. 5. Suarez cit. c. 11. & alii. Si autem dicas, in c. ad audientiam. 4. de his, quæ vi dicitur: non obstante juramento posse beneficium repeti ab eo, qui per metum juratus abjuravit beneficium; & c. 2. de eo, qui duxit. ubi dicitur non solum matrimonium metu contractum non valere, sed nec juramentum vi extortum:

2068. Resp. quòd affertur ex c. Ad audientiam, ad intentum nihil probare; nullatenus enim ex eo textu deducitur, juramentum extortum metu etiam gravissimo, non valere; sed tantum carere robore firmitatis. Concedo igitur Clericum illum gravissimo tandem metu Regis coactum ad juramentum, quòd Ecclesiam, quam canonicè obtinuit, & aliquamdiu pacificè possedit, resignabit; concedo pariter, quòd non obstante juramento prædicto, potuerit eam licitè repetere; sed unde sequitur: ergo illud juramentum metu extortum non valebat: Si dicas: si valuisset, non potuisset licitè recipere; cujus contrarium habetur in textu: sed Resp. claram solutionem reddi ab Innocentio III. in dicto c. ad audientiam: ubi, postquam dixit, si constiterit de illa coactione, posse illum, & debere Ecclesiæ restitui, non obstante juramento prædicto; quo non tenebatur ad non repetendum beneficium; sed tantum ad resignandum; ex hoc enim clarè constat, eum, qui juravit, renuntiare beneficio, factâ renuntiatione potuisse repetere beneficium; nam ad hoc juramentum illud non porrigebatur. Ad id, quòd dicitur ex c. 2. de eo, qui duxit, constabit ex dubitatione seq.

Tom. II.

ne injustè incussum; nam hoc etiam jure naturæ irritum esse in tali casu, constat ex l. 4. à num. 434. *Juramentum*, non propter metum; sed ex eo, quòd foret de re non possibili, seu de tali contractu, qui factus etiam jure naturali nullus, & irritus est; juramento enim non efficitur validum Matrimonium metu contractum, per Sanchez l. 4. D. 20. n. 12. Unde tale juramentum adjectum matrimonio metu gravi extorto non obligat, nec indiget relaxatione, Covarr. de spons. p. 2. c. 3. §. 5. n. 3. Sanch. cit. D. 20. n. 15. Henric. l. 11. c. 9. numer. 6.

2071. Dices. 1. in casu nostro, Otto juravit, ducere Annam, & eam ducere peccatum non erat; ergo etiam hac mortuâ non poterat redire ad secundam, obstante juramento; confirmari potest ex c. inter cætera, 22. q. 4. ubi D. Augustinus ait: quòd Hubaldus, qui captus, & timore necis impulsus, suæ concubinæ juramento firmaverit, ipsam in conjugem suscipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimonix unquam impendere, cum, quam prius concubinam habuerat, non est peccatum in conjugem suscipere, matrimonium esse in Deo firmum, & stabile; Matrem autem & fratres foveat, & lugeat super facto juramento de hacre impia. Resp. dist. ant. Otto juravit ducere Annam, & eam ducere peccatum non erat, & matrimonium *validè tunc contrahi non poterat*; C. *validè contrahi poterat*, N. antecedens; quia matrimonium, gravi, & injusto metu directè incusso ad finem talis contractus, validè contrahi non poterat; hinc N. consequ. in casu autem c. inter cætera, non fuit matrimonium coactum metu *injusto*; consequenter juramentum impleri poterat, *in quantum* erat de Concubina in conjugem accipienda; quamvis, *in quantum* erat de Matre cum fratribus domo expellenda, fuerit de re illicita.

2072. Dices. 2. qui violat juramentum, metu extortum, non punitur tanquam Reus culpæ mortalis, ut dicitur

c. Veniens. 15. h. t. ibi: non ob hoc sunt pro mortali culpa puniendi; igitur juramentum metu extortum non valet, consequenter relaxatione non indiget; alias enim illi, de quibus in dict. c. 15. peccassent mortaliter, non implendo, quòd jurârunt. Resp. dato anteced. N. consequ. ad prob. Resp. aliud esse, non peccari mortaliter, violando juramentum; aliud, non puniri pœnâ culpæ mortalis; primum non dicitur in textu; sed secundum: ex hoc autem non infertur, id fieri non potuisse, nisi juramentum metu extortum ponatur *invalidum*; nam, esto juramentum valeat, & non implendo peccetur graviter; non tamen debet hæc violatio juramenti, metu extorti, tam severe puniri, ac violatio juramenti spontè facti; injustitia quippe, ac injuria, juranti per metum facta, meretur mitigationem pœnæ pro transgressione obligationis coactè impostæ.

Dubium VI.

An relaxatione indigeat juramentum Monachi, Standi apud Creditorem loco Vadis, pro debitis Monasterii?

2073. UT hoc, & similia dubia resolvantur, communis regula est: ejusmodi juramenta non esse relaxationis indiga, cum non valent, nec obligationem naturalem, seu conscientix pariunt. Nam, ubi non est vinculum, solutione opus non est; & sola declaratio nullitatis, non est propriè solutio vinculi [quomodo enim auferet, quod non est?] & solum dicitur solutio cum addito, nimirum *declarativè*, non *liberativè*. Porro pro presenti questione servit c. Exrescripto. 9. h. t. ubi est iste casus: Abbas Tremesensis cum Creditore suo super certa summa aliquot millium solidorum convenit; & insuper eidem quosdam Monachos Obsides dedit, qui de observanda conventionione juramentum præstiterunt, ut, si ipsi deficerent, alii monachi loco eorum in obstagio reverterentur: insuper, si dicti monachi fidem non servarent, Abbas dedit eidem, & uxori

& uxori ejus fidejussores, qui similiter fidem præstitisse dicuntur.

aut talem pœnam non mereantur, uti docet Molin. tract. 3. D. 120. num. 7. & D. 550. num. 5.

2074. In hoc casu dubitatum fuit, an teneret Monachorum iuramentum? nam in libero homine nec pignus, nec possessio datur, L. inter. 83. §. Sacram; L. Liber homo, ff. de V. O. & alibi; & quamvis se ipsum homo possit vendere; L. & servorum; L. homo liber. ff. de statu homin. &c. ac se ipsum in pignus dare, L. 3. §. si quis volentem, ff. de libero homine: ab alio tamen pignori subijci non potest, L. ult. §. ult. ff. de lib. homine: accedit, quod remanere apud Creditorem, præsertim Laicum, professioni Monachorum videatur repugnare: nihilominus Alexander III. Judicibus delegatis rescripsit: si ita est [nimirum, ut habet casus num. præced. propositus] tam Abbatem, & Monachos, qui juraverint, quam Creditorem, & uxorem ipsius studiosè monere curetis, ut sicut juraverint, eandem conventionem faciant adimpleri. Si vero ad admonitionem vestram facere neglexerint, eidem Abbati, & monachis ingressum Ecclesiæ interdicatis, & in terra præfati Creditoris, & uxoris ejus, usque ad dignam satisfactionem inhibeat divina officia celebrari. Valebat igitur in præsentī casu iuramentum Monachorum, & reliquorum; nec egebat relaxatione; sed inferebat necessitatem, adimplendi jurata.

2075. Pro solut. contrariorum, not. ex Gonzalez in c. Ex rescripto. 9. h. t. n. 3. Obsides tribus modis dari posse; primo autoritate publicâ in causa belli justī, & legitimi, quo casu solent pro pace, aut securitate treugæ obsides dari ex una, vel utraque parte, ut fides hinc inde promissa servetur. Isti obsides, velut servituti subiecti videntur, adeo ut testamentum sine Principis licentia permissum eis non sit, L. obsides. 11. ff. de testament. Quod, si pacta seu fœdera non servet pars ea, quæ obsides dedit, ii bonis spoliari, sed non interfici possunt, si innocentes sint,

Tom. II.

2076. Altero modo dantur obsides ab una Communitate alteri, vel ab aliquo Domino alii, profedanda discordia inter eos orta; quod obstagium minus proprium est, nec per illud status hominis liberi mutatur; quia id tantum supremus Princeps facere potest, de quibus obsidibus agitur in c. exposita, de Arbitr. c. Suppliciter. 18. 23. q. 8. tertiò dantur obsides à privato pro civili debito, & in hos jus aliquod reale, videlicet, pignoris, aut quasi servitutis, non acquiritur creditori, L. ob æs, 12. C. de actionibus. L. qui filios. 6. C. quæ res pignori; quamvis hoc postremum habeat aliquot exceptiones, ex quibus est casus gravissimæ necessitatis, v. g. famis; quo casu Pater filium pignori dare potest L. 2. C. de Patribus, qui filios distraxerunt; aut penuriæ in Monasterio aliter non relevabili, nisi Abbas Monachum pignori det, ut extra claustrum, dum solvatur debitum, detineatur, ut tradit Felinus in cit. c. Ex rescripto. 9. h. t. n. 4. quamvis aliàs in quæstione, num obses pro civili debito datus, in loco, in quo sistitur, permanere obligatus sit? communiter respondeatur negativè; sic Innocent. hic, Abbas n. 8. Imol. n. 6. Felin. n. 7. & 8. Covarr. 2. resol. c. 1. n. 1. in fine, præterquam si iuramentum accesserit; hæc enim species vadimonii est quædam species servitutis, quasi perpetuæ; cum sæpe contingat longissimo tempore non solvi debitum; quibus positis:

Resp. tamen non desunt, qui hanc pactionem, seu obsidum deditorem docent, non valere, ut latè probant Covarr. l. 2. Variar. c. 1. n. 1. Decianus l. 7. tract. criminal. c. 18. n. 9. & alii; videntur tamen exponendi, extra casum iuramenti, & valde gravis necessitatis; cum tale iuramentum ex parte objecti non involvat aliquam turpitudinem, nec etiam ex parte jurantis modum illicitum in talibus circumstantiis; ita Gonzalez in dictum c. Ex rescripto, n. 3.

Yyy 2

DU-

Dubium VII.

Quo juramento teneatur Clericus, jurans Patrono, augere antiquam pensionem, & Insistenti, non augere?

2078. **H**unc casum Episcopus Norvicensis proposuit Lucio III. Præsentati enim Clerici debebant jurare Patronis, quòd majorem ipsis, quàm antea consuetum erat, pensionem solvere vellet; postea verò, cum ab Episcopo iterum instituebantur, iterum jurare debebant, quòd antiquam & solitam pensionem patronis præstandam augere nolint. Unde, cum dubitaretur, cui standum sit juramento? respondit Pontifex: quòd, cum posterius juramentum, quod ratione, & Lateranensis Concilii auctoritate nititur, præjudicet alteri juramento priori, quippe, quod de cupiditate processit, ideò posterius sit servandum; justum autem esse, ut Clerici ob perjurium, quod violare non possunt, ab Ecclesiis removeantur; sic habetur *c. Tua nos n. h. t.*

2079. Ratio dubitandi esse poterat, quia primum juramentum ex una parte videbatur validum, quòd Patronus, qui Ecclesiam fundat, ædificat, aut dotat, pensionem annuam sibi ex ea solvendam cum Episcopi consensu reservare possit, *c. Præterea. 23. de Jure Patronatus*; consequenter juramentum posterius non valuisse, utpote factum contra prius juramentum, quod ponitur obligare; ex altera verò parte primum juramentum videbatur non tenere; nam Patronus extra casum, quo sibi de consensu Episcopi in fundatione Ecclesiæ aliquid reservavit, nihil exigere potest ab Ecclesia, nec pensionem augere, *c. Prohibemus. 7. de censib.* adeò, ut, tametsi Clericus beneficiarius juret, se pensionem majorem soluturum, pro irrito habendum sit juramentum, quippe factum in detrimentum Ecclesiæ, & contra generalis Concilii prohibitionem, *c. Prohi-*

bemus, c. gravis. 13. junct. gloss. V. absoluit, eod. Et quoniam, si promissio augendæ pensionis facta sit Patrono ante præsentationem, & cum ordine & pacto expresso, aut tacito præsentationis consequendæ, Simonia committitur, & ideo ipso jure irrita est promissio, seu institutio præsentati, *c. Cum Clerici. 6. de pactis*, & notat Abbas *hic, num. 3.* etiam hoc titulo nullum erat juramentum primum; adeoque merito constitutum, ut staretur secundo.

Difficultas tamen nascitur ex ipso textu, quòd ibi dicatur: *justum esse, ut Clerici pro perjurio, quod vitare non possunt, ab Ecclesiis excludantur*; perjurium enim tunc propriè & verè committitur, ubi juramentum aliàs validum infringitur; unde videtur concludi, utrumque juramentum in dato casu valuisse; *primum*, quòd aliàs non diceretur *perjurus*, nec depositione puniretur; *secundum*; quia aliàs non juberetur servandum. Alii e contra cum Covarr. in *c. quamvis. p. 1. §. 6. numer. 9.* arbitrantur in rei veritate neutrum juramentum esse licitum, neque ex eo jurantes suis privari beneficiis, quòd alterum ex illis à parte rei fit temerarium; sed solum ex eo, quia quoad vulgi opinionem, duo hæc contraria præstans juramenta, constituit se in perjurio *putativo*; cum duo contraria fuerit pollicitus, in quibus terminis falsæ vulgi opinioni defertur, in quam rem expendere videntur verba hujus textus, ibi: *quod vitare non possunt*, & ibi: *primo præiudicat, quod de cupiditate processit*, si verba hæc referantur ad Patronos, qui ex cupiditate reddituum exigunt juramentum, non verò ad ipsos jurantes.

Duplex difficultatis solutio dari potest. 1. quòd juramentum primum non valuerit quidem, quatenus est in præjudicium Ecclesiæ; secus, quatenus est in suum Clerici præjudicium; & hoc titulo subjectum necessitati relaxationis; consequenter cum ante hæc in-

indeptam in institutione deinde promiserit cum juramento contrarium, fuisse perjurum; sic Barbof. in c. *Tu nos*, h. t. num. 2. Altera est, quam tradit Layman in dict. c. n. 2. dicens, ab illo Clerico non fuisse commissum perjurium contra juramentum promissorium; nam hujus periurii malitia in eo consistit, quod jurans promissionem iuratam implere negligat, id verò locum non habet, si juramentum obligatorium non sit, sive impleri non possit, aut saltem non debeat: sed cense-ri commississe periurium contra juramentum assertorium, cuius malitia in hoc consistit, quòd quis mendacium, aut falsam assertionem suam iuramento sciens confirmet. Nam in casu, quo quis semel jurat, se daturum; & rursum, se non daturum, præsumitur vel in hoc, vel in illo mendacium dixisse, consequenter falsum juramento firmare voluisse, quod utique periurium est; quod pariter depositione dignum est, c. *Presbyter*. 12. dist. 81. & c. *ult.* 22. q. 1.

§. 4.

De reliquis iuramentis licitis, vel illicitis.

2082. Quæstio. 1. est, an, qui juravit rem, ex parte sua licitam, non tamen ex parte recipientis, licite agat ad relaxationem iuramenti? Resp. quòd sic, ex c. 1. h. t. ibi: *Creditoribus ad iuramenta super usuris sibi solvendis præstita relaxanda per Ecclesiasticas censuras cogatis*, quando autem in c. *cum quidam*. 12. h. t. dicitur, eos, qui jurarunt illicita, *absolvendos esse ab illius observantia iuramenti*, debet intelligi de absolute declaratione nullitatem vinculi; non liberante, vel tollente; nam tale iuramentum nullam parit obligationem, seu naturale vinculum conscientie præstandi iurata.

2083. Quæstio altera est, an valeat iuramentum Monachi, quòd in claustrò sui Monasterii, cui se vinculo profes-

sionis adstrinxit, ulterius cum Gerardo Monacho manere non velit? quæstio hæc proposita fuit Urbano III. de quodam Monasterii Priore, qui tale juramentum emisit; respondit autem Pontifex: quòd *non licuit* Monacho supradicto temerarium juramentum facere; maxime, *cum fidem professionis frangeret, & stabilitatis sue propositum evacuaret?* ideoque circa eum tua, inquit, sollicitudo provideat, quòd talis ei pœnitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterritus, simile aliquid facere pertimescat: ipse verò in claustrò, quod licite abjurare non potuit, cum stabilitate perpetua, suam pœnitentiam exequatur; c. *sicut ex literis*, 13. h. t. videtur tamen intelligendum de casu discessus à Monasterio *viâ non licitâ*; secus, cum dependentia à consensu legitimi ad hoc Superioris.

2084. Quæstio est. 3. an hæredes Vasalli Ecclesiæ, v. g. qui *Romane Sedis* feudatarius est, postquam uni Pontifici homagium, seu juramentum fidelitatis præstiterunt, Successoribus ejus iterum jurare debeant? hanc quæstionem Cardinales aliqui deciderunt, quam & Clemens III. approbat, *quòd satis sit, si uni Pontifici homagium semel præstiterint; Successoribus verò fidelitatem perinde, ac si etiam ipsis jurassent, servandam esse, c. Veritatis*. 14. h. t. ubi not. homagium, seu juramentum fidelitatis, factum *Romane Sedi, vel dignitati*, esse reale, seu transitorium ad Successores in dignitate, respectu cuius est; quamvis ex parte jurantis sit tantum personale; ratio primi est, quia dignitas, & officium cum persona non extinguitur, sed ad successores transit, c. *si gratiose*, 5. de *rescript.* in 6. consequenter, si is, cui ratione officii sui juramentum præstitum fuit, resignet, aut deponatur ab officio, jurans respectu illius obligatione liberatur: sicuti hoc ipsum in Voto obedientie cernere est, quod Prælato fit, ut eo deposito obligatio voventis cesset *in illius persona*, & ad successoris personam transeat; arg. c. *Venerabilem*, 34. de *elect.* ratio secundi est, quia iuramen-

mentum, quoad vim obligandi *in vim religionis*, ex parte jurantis non egreditur eius personam.

2085.

Quæstio 4. est, an, & qualiter obliget juramentum parendi mandato alterius? Resp. de hoc agit *Veniens. 16. h. t.* Cum enim Antonius quidam verbis contendisset cum Mauricio, & pluribus vicissim illatis convitiis exinde gravis inimicitia orta esset, quidam se pacis constituendæ causâ interponentes suggererunt Antonio, ut pro satisfactione, Venerorum Civium quorundam mandato *se obediturum juraret*, quod ipse fecit ex confidentia, seu bona fiducia, ratus non se aliquid commisisse, ob quod grave quidpiam imponendum sibi esset: sed Cives illi præceperunt Antonio, *ut Ducis Veneti Curiam nunquam intraret, nisi, cum omnes per generale editum ad curiam vocarentur.* Verum Antonius, qui *Ducis consiliarius* erat, & multarum Ecclesiarum Advocatus, quibus ipse in iudicio patrocinium præstare obligabatur, tale juramentum nunquam edidisset, si ejusmodi mandatum suæ obligationi contrarium suspicatus esset: Innocentius III. igitur re intellectâ, mandavit Patriarchæ Grandensi, si posterius istud iuramentum, priori licitè edito, cognôrit esse contrarium, ut Apostolicâ auctoritate declareret, *non servandum esse.* Ex hoc colligitur, juramentum licitum parendi mandatis alterius, non porrigi ad illicita; vel alteri præiudiciosa, vel non cogitata; sic Flaminius *de Resignat. benefic. l. 1. q. 13. n. 46.* Unde etiam vota, & juramenta subditorum non possunt iuri Superioris derogare, ut Superior iustâ existente causâ non possit illis derogare; ita Sanchez *l. 8. matr. D. 17. à n. 3.*

2086.

Quæstio est. 5. an Advocatus v. g. sit periurus, qui iuramento promisit, Ecclesiam, vel personam defendere, & occurrente casu recusat, etiam si ad Superiorem appellet? Resp. ex *c. Brevi. 17. h. t.* ubi Pontifex expressè docet, quod in hoc articulo appellantem à periurio talis appellatio non excuset, imò (nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiæ subvenire) culpa

perjurii potius irretiatur. Verum, hæc intelligenda sunt [ut insinuatur in textu] *nisi iusta causa excuset*, quæ afferat moralem necessitatem, hic, & nunc intermittendi defensionem; vel aliquem æquè idoneum, & paratum substituat, ut notat Layman in dict. *c. Brevi. n. 5.* quod intellige, si revera gravis causa urgeat pro tali casu non exhibendi operam personalem; cui non videretur sufficere respectus personæ, contra quam in tali causa procedendum foret; cum hoc non possit ei esse incogitatum.

Quæstio est. 6. an scienter jurans illicitum, indigeat absolutione à vinculo juramenti? an, si ignoranter? an si juravit, quod est licitum, sed putans illicitum? huic quæstioni occasionem dedit casus cum Rege Aragoniæ, qui, [ut habetur in *c. quantò. 18. h. t.*] à Consiliariis suis [quin *potius Seducitoribus*, ut ait textus] inductus fuit, ut juraret irrequisito assensu populi, usque ad certum tempus patris sui conservare monetâ, quæ tamen circa mortem ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Quoniam autem eadem monetâ est adeo diminuta, & minoris valoris effecta, quod grave propter hoc in populo scandalum generatur: Rex, quod egerat indiscretè, discretè cupiens revocare, ac necessitati populi satisfacere, ab observatione juramenti prædicti, ex quo sibi, & regno suo metuebat grave periculum imminere, suppliciter à Romano Pontifice postulavit absolvi.

Ad hanc Regis supplicationem rescripsit Innocentius III. quod super hoc diligens indagator, veritate compertâ potuisset facile intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam, cum juramentum fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas? *si falsam* [quod de Regis Serenitate non credimus] juramentum fuisset illicitum, & nullatenus observandum,

dum, & pro eo tibi esset pœnitentia injungenda; cum iuramentum, ut esset iniquitatis vinculum, non fuerit institutum. Si verò ipsam legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & usquequaque servandum. Et, ut irreprehensibiliter observetur, consulimus, & mandamus, ut reprobata moneta, quæ à legitimo pondere fuerat diminuta, alia sub nomine Patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, secundum eum statum, quem tempore Patris tui habuit meliorem: ita, quòd & antiqua moneta, quæ ab illo statu falsa non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & iuramentum servari. Veruntamen, si forte monetam ipsam, in præstatione iuramenti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordet, venerabili fratri nostro Episcopo Casaraugust: cui super hoc scribimus, tuum humiliter confiteri reatum, & satisfactionem, quam indixerit tibi pro illicito iuramento, devotè suscipias, & studeas adimplere.

4088. Ex hoc textu communiter deducunt DD. ut etiam legitur in rubrica hujus c. iuramentum scienter factum de re illicita, non egerè absolutione, cum non inducat ullam conscientie obligationem; si autem ignoranter, seu cum ignorantia illiciti, servandum esse, si, quòd promissum est, modo licito servari potest: si denique licitum est, quòd juratum, esto crederetur à jurante illicitum, puniendum esse pravum jurantis animum; iuramentum tamen tenere, nec iurantem ab obligatione, ubi cognoverit, non esse illicitum, esse immunem. Gonzalez tamen, apud quem habetur integer textus hujus c. n. 5. censet, ex hac Innocentii epistola rectius deduci hanc singularem assertionem: si moneta legitimo pondere, & integritate non constat, mutari à Principe debere, nec contrarium iuramento obstringi; hoc ta-

men videtur intelligendum, si Princeps à suis Consiliariis deceptus putavit monetam esse rectam, & sub hoc deprehendit, esse diminutam; nam servare monetam à justo pondere defraudatam, illicitum est, ubi propter hoc grave scandalum in populo generatur; igitur, cum hoc mutare possit, vel cudendo aliam justis ponderis, vel augendo valorem, cum sic iuramentum de non mutanda moneta servari possit, videtur ad hoc obstringi.

Difficultas tamen esse potest, an ex vi iuramenti teneatur ad illam mutationem vel per eusuram novæ, vel per valorem extrinsecum veteris? an ex alio titulo, quo tenetur cavere scandalum in populo? Videtur enim, quòd non ex vi iuramenti. 1. quia neutrum juravit; & quòd juravit licite, putans materiam juratam esse licitam, deprehendit illicitam, ad quam non datur obligatio. 2. jurans licitum, putans illicitum, tenetur ex vi iuramenti ad iuratum, ubi deprehendit licitum, ut dicitur in textu; ergo per oppositum, jurans illicitum, putans licitum, non tenetur ex vi iuramenti, postquam deprehendit juratum esse illicitum. Non videtur autem dubium, damna secuta populo, & reliquis ex hoc decepti Principis iuramento per ignorantiam mali edicto, à talibus Consiliariis esse læsis omnibus resarcienda; cum ipsi unice eorum causa iniusta sint pravo suo consilio: textus tamen videtur stare pro obligatione vi iuramenti.

Præter dicta not. 1. iuramentum, in præiudicium Superioris edictum, non valere; sed interpretandum esse secundum terminos iuris; prima pars habetur ex c. Venientes. 19. h. t. ubi cum Consules Tudertini, in aggressu officii iurarent, in iudiciis servare loci consuetudinem (nimirum latas sententias super mutuis, & fideiussionibus exequendi intra 24. dies) quòd tamen repugnat iuri concedenti gravatis per sententiam appellandi facultatem; Pontifex reprobavit hoc iuramentum, in

in quantum iuri Superioris præiudicium, rationem reddens: quia etiam alii Judices jurare coguntur, quòd secundum leges iudicabunt, & tamen hoc non obstante justas appellationes admittere debent; ideo mandavit Consulibus civitatis, ut in posterum appellationibus interpositis deferant, cum in iuramento ipsorum, jus Superiorum exceptum intelligatur: secunda pars ex eo probatur, quia iuramentum obligationem iuris, super quod fertur, non extendit, sed tantum intendit sive auget intensivè, non extensivè; non extensivè; prout colligitur ex hoc c. & ibid. tradit Imola, n. 2. & alii. Et ideo etiam in c. ad nostram. 21. eod. dicitur, quòd generale iuramentum intelligi debeat cum clausula: *si fieri potest, ut non obviet iuri*; secus verò tanquam temerarium, contra juris observantiam, non obligare.

2091. Not. 2. quamvis dixerimus n. 2043. eum, qui juravit solvere usuras, & solutas nec per se, nec per alium, apud ullum Judicem, repetere; teneri quidem ex vi iuramenti, propter obligationem Deo exinde natam, ad eas saltem momentaneè solvendas; hoc tamen debere accipi, ut non procedat, si alia causa legitima, eas repetendi, superveniat; quo casu repetendo solutas, nihil ageret contra prius iuramentum; constat ex c. ad nostram. 20. b. t. Cum enim Joannes, & Jacobus, Titio usuras persolvissent iuramento confirmantes, quòd nec per se, nec per alium eas repetere vellent, nec super hoc apud ullum Judicem agere; Titius autem in testamento hæredes obligasset, ut omnibus, à quibus usuræ solutæ fuissent, eas restituerent; Joannes & Jacobus, metu memorati iuramenti eas non repetierunt; nec hæredes solverunt. Cum autem Innocent. III. hoc intellexisset, scribens ad Archiepiscopum Pisanum, mandamus, inquit, quatenus sub pena excommunicationis publicè in Ecclesia proponi facias, vel proponas, ut qui super hoc noverint veritatem, procedant ad testimonium proferendum; & si per dicta

testium, vel alia documenta tibi confiterit de præmissis; hæredes illius, ut usuras, quas à prædictis Pater eorum accepit, restituant universas, ecclesiasticam censuram compellas. Ex quo textu deducitur, duplici de causa fuisse licitum in tali casu, non obstante iuramento, repetere usuras. 1. quia Titius, hoc ipso, quòd hæredes obligaverit, solutas restituere, remisit iuramentum quoad quaecunque jus, quo tenerentur non repetere, aut ipsum, vel hæredes ejus non molestare; 2. quia iuramentum illud non porrigitur ad casum, si alio titulo (v. g. voluntate, aut dispositione Usurarii) ipsis novum constitueretur jus repetendi; cum novo iuri, & titulo non censeantur per illud iuramentum renuntiasse; sed aliis, si quæ tunc erant.

Not. 3. iuramentum; quod sine causa rationabili, conjuges emiserunt, de nunquam utendo iure conjugii, irritum esse; ut dicitur c. Tuanos. 24. b. t. unde hoc titulo se separare non possunt; ac eum, qui antequam contraxit cum muliere, juravit eam ducere, sciens, eam fuisse fornicatam cum alio, vel deformem, non posse illi opponere priora; secus superveniencia, ex c. Quemadmodum. 25. eod. Ex quo textu deducitur, non esse contra juratam promissionem futuri matrimonii, nolle promissionem adimplere, si unius è sponsis notabilis deformitas superveniat, aut status ejus notabiliter immutetur ante nuptias.

Not. 4. si mulier consentiens alienationi rerum dotalium, aut propter nuptias donatarum, factæ à marito, iuramento confirmet, quòd ejusmodi alienationem impugnare nolit, sed postea soluto matrimonio nihilominus oppugnet alienationem; esto secundum leges civiles consensus in ejusmodi alienationem obligatorius non sit; tamen, ne per talem prætextum perjuriiis via aperiatur: mulieribus servandum esse ejusmodi iuramentum, si absque vi, & dolo sponte præstitum sit, & in alterius præjudicium non redundet; neque ob-

ser-

servatum vergat in dispendium salutis æternæ; sic Innocentius III. in c. cum contingat. 28. h. t. & quamvis Layman in dict. c. n. 5. censeat, quòd, si mulier in alienationem rei dotalis, vel propter nuptias donatæ, cum iuramento consentiat, renuntians privilegiis suis efficaciter, etiam ex iustitie virtute obligationem contrahat; volens, pactum, sive contractum, qui lege ipsi resistente ob privatum commodum irritus est, per accessionem iuramenti confirmari, ita, ut etiam in externo foro actio tribuatur: contrarium tamen probabilius teneri, constat ex dict. l. 1. tit. 35. c. l. 3. tit. 13.

ARTICULUS III.

Quibus liceat jurare in iudicio?

2094.

Quamvis omnes homines, qui habent usum rationis, ex natura rei possint emittere iuramentum in iudicio; aliqui tamen ob hoc repelluntur, inter quos sunt periuri, ut habetur in c. Parvuli. 22. q. 5. ibi: qui semel periuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad Sacramentum accedat, nec in suo, vel alterius iurator existat. Quamvis autem hunc textum plures accipiant solum de illo, qui in iudicio de perjurio convictus, & condemnatus est, ut voluit Sotus de iust. l. 2. q. 1. a. 10. & alii cum Barbof. in dict. c. Parvuli. n. 2. & Sanchez l. 3. in Decalog. c. 3. num. 5. videtur tamen valde probabiliter idem ex hoc textu dicendum de omnibus perjuris notoriis notorietate facti, quamvis in iudicio non convictis, si iuramentum id notorium fuerit quantum ad verba, deliberationem, & factum; quia nimirum eiusdem est evidentia facti illum dixisse verba iurandi, & bene deliberasse, & cognovisse, se jurasse falsum; ita docent Valent. 2. 2. D. 6. q. 7. punct. 3. colum. 4. vers. disputat verò, Azor, instit. moral. p. 1. l. 11. c. 11. qu. 6. Quando autem in textu dicitur: nec

Tom. II.

in sua, nec in alterius causa iurator existat, accipiendum est de iuramento; quod ad honorem, vel favorem iurantis spectat, ut est iuramentum purgationis; vel probationis supplicandæ, vel etiam testimonii ferendi: at verò ea iuramenta, quæ potius onerisunt, quam honori, uti est iuramentum calumniæ, & fidelitatis, quod præstatur domino in causa feudi, &c. etiam perjuri, & alii infames præstare debent; ut docet gloss. in cit. c. Parvuli, V. causa. Sanch. l. 3. cit. c. 3. numer. 5.

Dubitari etiam potest de pueris, an admitti iure possint ad edendum in iudicio iuramentum? Resp. in dict. c. parvuli. 22. q. 5. haberi parvulos, qui sine rationabili ætate sunt, non debere cogi iurare; & c. pueri, 15. ibid. pueros ante annos quatuordecim non cogendos iurare; ubi nota. r. dici, non esse cogendos; non autem, prohibitos. Unde Suarez l. 1. de iuram. c. 14. n. 5. putat, pueros ante pubertatem, si iurare velint in iudicio, non esse prohibendos, modo aliunde constet, illos esse sufficienter capaces iuramenti; nam, quòd non cogantur iurare, favor est, non pœna: rectius tamen non admittuntur regulariter, quando eorum iuramentum recipiendum foret cum partis adversæ gravi præiudicio, seu in causa gravi; idque propter imbecillitatem ætatis, & maturi iudicii, cum periculo facilis flexionis in obliquum potentiâ, promissis, commodo, & inclinatione in partem, pro qua iurant.

De Presbyteris extat textus in 2. q. 4. c. si quis. 4. ubi dicitur: si quis Presbyter contra Laicum, vel Laicus contra Presbyterum aliquam habet querimoniæ controversiam, Episcopo præcipiente personarum acceptione finiatur, & Laicus per iuramentum (si necesse sit) se expurget: Presbyter verò vice iuramenti, per Sanctam consecrationem interrogetur, quia Sacerdotes ex levi causa iurare non debent. Manus enim, per quam

Zzz